

De gebruiker als expert

FOTO SUZAN DE JONG

Succesvolle openbare ruimtes met Placemaking

▲ Proefplacegame in Delft

Placemaking bewijst zijn diensten als participatiemethode die specifiek gericht is op (her)inrichting van de openbare ruimte. Jan Blom (Buro CITE) en Suzan de Jong (zelfstandig adviseur) zijn overtuigd van de waarde van deze methode en gaan in op de successen die ermee te behalen zijn.

Placemaking, een in Amerika ontwikkelde methode, wordt door gemeenten, woningcorporaties en bewonersgroepen ingezet om gebruikers van de openbare ruimte actief te betrekken bij de ontwikkeling van hun leefomgeving. De gebruiker van een openbare ruimte wordt gezien als de expert als het gaat om het gebruik van de plek en hij wordt ingezet bij het beoordelen van die plek. Ook worden zijn mening, wensen en ideeën voor verbetering gezien als basis voor het nieuwe ontwerp en voor

verbeteringen op sociaal gebied. Participatie op het niveau van coproduceren en meebeslissen dus. Dit in tegenstelling tot de meer traditionele manier van participeren waarbij hooguit sprake is van een adviserende rol van gebruikers.

Suzan de Jong heeft voor diverse opdrachtgevers op uiteenlopende locaties Placemaking uitgevoerd en weet dat er elke keer veel uit te halen valt. 'Gebruikers krijgen meer het gevoel van eigenaarschap en de

plek wordt beter gebruikt. Dat heeft positieve gevolgen voor de gehele levensduur van de openbare ruimte'. Om een beeld te krijgen van wat Placemaking kan opleveren, kijkt Suzan de Jong samen met Joé Bos terug op het traject dat in 2012 in Ridderkerk is gestart.

Situatie in de Noordstraat

Joé Bos is Integraal Projectleider en verantwoordelijk voor de herinrichting van de Noordstraat in de wijk Bolnes. Suzan de Jong heeft, destijds als adviseur werkzaam bij JSO, het traject Placemaking samen met collega Trees van der Gun begeleid. De Noordstraat vormt een belangrijke oost-westverbinding door de woonkern Bolnes en kent een mix van sociale, economische en woonvoorzieningen. De gemeente wil de ontmoetingsfunctie en kwaliteit van de straat een impuls geven door een aantal fysieke en sociale ingrepen. Voorwaarde vooraf was dat de inrichting van de Noordstraat voldoet aan de eisen en wensen die de beheerders én gebruikers aan de Noordstraat stellen.

Het traject

Er is in het voorjaar van 2012 een aantal Placegames gehouden in de Noordstraat. Eén bijeenkomst was speciaal voor kinderen van de twee basisscholen, gecombineerd met mensen met een beperking van de Pameijer. Er was een aparte bijeenkomst voor jongeren en voor de volwassenen. De deelnemers hebben in groepen telkens een deel van de straat beoordeeld op de kernkwaliteiten van openbare ruimtes (zie kader). Vervolgens hebben ze individueel hun verbeterideeën geformuleerd. Deze hebben ze in de groep bediscussieerd en zaken waarover de groep het eens was, hebben ze ingetekend op een lege kaart. Met alle wensen en ideeën van de groepen is een afvaardiging van de groepen aan de slag gegaan om opnieuw een ontwerp te maken waar de hele groep zich in kon

vinden. De landschapsarchitect van Peter Verkade Landschapsarchitect heeft deze ontwerpen omgezet in schetsontwerpen. Deze zijn op een inloopavond gepresenteerd. Belanghebbenden konden via een reactieformulier nog vragen stellen of opmerkingen maken. Deze vragen zijn aan alle belanghebbenden beantwoord en relevante opmerkingen zijn gebruikt om het ontwerp te verbeteren. Het definitief ontwerp vroeg binnen de gemeente nog wel wat keuzes en aanpassingen. De wensen van bewoners pasten niet altijd in de visie van de beheerders, maar de projectleider heeft zich er sterk voor gemaakt dat het ontwerp zo dicht mogelijk bij de wensen van de gebruikers ligt. Realisatie is gepland voor november 2013 tot en met maart 2014.

ELF UITGANGSPUNTEN VAN PLACEMAKING

1. De gebruikers zijn expert over het gebruik - Betrek hen vroegtijdig en continu
2. Je maakt een plek en niet een ontwerp - 'Waar voelt men zich thuis?'
3. Je kunt het niet alleen - Zoek samenwerking met gebruikers, stagiaires, vrijwilligers en professionals
4. Men zegt altijd dat het niet kan - Maar laat je niet stoppen
5. Je kunt al veel zien door te observeren - Kijk, luister, fotografeer, onderzoek en tel hoe een ruimte echt wordt gebruikt
6. Ontwikkel een visie - Wees ambitieus en maak korte- en langetermijndoelen
7. Vorm ondersteunt de gebruiksfunctie - en niet andersom
8. Maak dubbele functies en combinaties - Dat stimuleert extra gebruik of activiteit
9. Start met de bloemen - Begin met de quick wins: klein, snel en goedkoop
10. Geld is niet de kwestie - Geld volgt visie, kleinschalig is goedkoper
11. Je bent nooit klaar - Beheer is 80 procent van het succes

WEBSITES

www.buocite.nl

www.linkedin.nl/in/suzandejong

De meerwaarde van Placemaking

Projectleider Joé Bos is te spreken over deze manier om de gebruikers bij het beoordelen van de plek op de kernkwaliteiten en planvorming te betrekken. De grootste meerwaarde van het proces vindt zij dat het plan draagvlak vindt bij de gebruikers. ‘Deelnemers aan de bijeenkomsten gaven aan dat zij hun wensen en ideeën herkenden in het voorlopig ontwerp dat we hebben gepresenteerd. Op het definitief ontwerp zijn letterlijk nog geen handvol reacties gekomen en ze waren ook niet heel ingrijpend. Dat is echt uitzonderlijk bij zo’n groot project’.

Het werken met de Placemaking-methode geeft volgens Joé ontzettend veel energie. ‘Het geeft je het gevoel dat je echt als team positief en creatief samenwerkt, zowel binnen de gemeente, als met de begeleiders, landschapsarchitect en gebruikers. Het levert ook meer betrokkenheid op bij elkaar en dat maakt dat iedereen zich extra inspant om er een mooi resultaat uit te halen.’ Met Placemaking sluit het ontwerp van een plek aan bij de wensen van de gebruikers. Joé: ‘De bijzondere vorm van participatie heeft input opgeleverd waar we anders niet direct mee verder zouden gaan. Het gaat hierbij om een terras waarbij cliënten van Pameijer mogelijk met een dagbestedingsproject de bediening gaan doen, de speeljungle, de waterpartij als entree naar de wijk en verbetering van het sportplein. Maar ook de wens voor meer kleur en fleur in het groen. Dat bedenkt je als gemeente niet snel omdat je bang bent voor meer onderhoudskosten. Maar omdat deze wens zo sterk was, is toch gezocht naar beplanting die veel kleur in de verschillende seizoenen heeft, maar niet teveel extra onderhoud vergt.’

De gemeente zou deze vorm van participatie wel vaker willen toepassen. Het ontbreekt echter vaak aan tijd, specifieke deskundigheid en neutraliteit in het proces. De inzet van begeleiders van buitenaf biedt hiervoor mogelijkheden. ‘De moeite die je steekt in het traject van participatie, verdient zich uiteindelijk echt terug’, aldus Joé Bos.

Gebruiker of professional?

Jan Blom van Buro CITE vertelt zijn ervaringen met

een proefplacegame die hij samen met woningcorporatie Woonbron en Suzan de Jong in Delft heeft gedaan. ‘Je bent als civiel technneut en adviseur buitenruimtemanagement gauw geneigd om bij het ontwerpen van een reconstructie of herinrichting vooral naar rationele aspecten te kijken, zoals toegankelijkheid, (sociale) veiligheid, duurzaamheid en lage beheerkosten. Maar uiteindelijk ben ik zelf ook inwoner van een gemeente; door niet alleen als technneut met de opdrachtgever, hulpdiensten en nutsbedrijven om tafel te zitten, maar ook als bewoner van een huis in een straat bekijk je het plan breder. Ik ben ervan overtuigd dat dit niet alleen meerwaarde voor het draagvlak en het woonplezier biedt, maar op de lange termijn ook voor de totale aanleg-, gebruiks- en onderhoudskosten gedurende de levensduur van de nieuwe buitenruimte.’ ●

FOTO: JSO

▲ Placegame in Ridderkerk met kinderen en cliënten van Pameijer.

VIER KERNKwaliteiten van de OPENBARE Ruimte

Placemaking baseert zich op vier kernkwaliteiten die door de gebruikers beoordeeld en verbeterd worden:

1. Gebruik & activiteiten: Wat kun je er doen? Zijn er minstens tien verschillende dingen om te doen? Zijn deze activiteiten duurzaam/betaalbaar/leuk/uniek/levendig/speciaal/buikbaar?
2. Comfort & beeldvorming: Is de plek aantrekkelijk om er langer te verblijven? Is het zitbaar, schoon, groen, beloopbaar, veilig?
3. Toegankelijkheid & verbindingen: Is het makkelijk bereikbaar, begaanbaar, overzichtelijk?
4. Gezelligheid: Voelt men zich thuis op de plek? Is er een gezellige sfeer, is men vriendelijk, trots, verwelkomend, maakt men graag een praatje met elkaar?